

Alaharjuntie 14

58900 Rantasalmi

Etelä-Savon Elinkeino, liikenne ja ympäristövirasto

Ympäristövirasto

Lausunto Diaari: ESAELY/1010/2020

Haukiveden kalatalousalueen lausunto Vuoksen vesienhoitosuunnitelmasta 2022-2027

Vuoksen vesienhoitosuunnitelma tukee Haukiveden kalatalousalueelle laadittua vesienhoitosuunnitelmaa.

Metsäohjelma

Alueellisen metsäohjelman tulokset näkyvät viiveellä vesistöissä, ohjelman tavoitteet voidaan saavuttaa kun toimenpiteet toteutetaan yhteistyössä neuvonnan ja metsänomistajien kanssa. Kemera rahoitusta tulee jatkaa, ja tehostaa kosteikkojen suunnittelua ja toteutuksia, sekä ohjata toimenpiteitä erityisesti eroosioherkille-alueille valuma-aluesuunnitelman mukaisesti.

Tulevaisuudessa metsäkosteikoiden merkitystä tulisi tutkia laajemmin, ja arvioida kuivatuksen tarvetta uudestaan ilmaston muuttuessa.

Vesihuolto- ja jätevesisuunnitelmat

Vesihuoltosuunnitelmien toteutukseen tulisi ohjata merkittävästi Valtion rahoitusta tulevilla ohjelmakaudella. Pienten kuntien resurssit ovat riittämättömät väestönkehityksen myötä. Rahoitustarve tulisi määrittää kuntien ja kaupunkien elinkeinorakenteen mukaan. Haukiveden kalatalousalueen vesialueet ovat kasvavan matkailuelinkeinon ja vapaa-ajanasukkaiden käytössä, jolloin vesihuoltovarmuuden ja jätevesilaitoksien säilyttäminen ja kehittäminen alueella on erittäin tärkeää.

Kalatalousalueiden vesienhoitosuunnitelmat

Haukiveden vesienhoitosuunnitelma valmistuu 2021. Kalatalousalueiden resurssit ovat riittämättömät vesienhoitosuunnitelman toteuttamiseksi. Kalatalousalueen toiminnan rahoitus ohjataan kalastonhoitomaksuvaroista, jolla toteutetaan kalatalousalueen lainmukaiset perustehtävät. Kalatalousalueiden rooli vesialueen omistajien edunvalvojana ja kunnostajana on merkittävä.

Vesienhoitosuunnitelman koordinointi, hankehallinta ja sidosryhmätyö edellyttäisi perusrahoitusta kalatalousalueille myös Ympäristöministeriön rahoituslähteistä.

Vesienhoidon rahoituspäätöksiin tulisi edellyttää kohteen perustiedot hoidon tarpeesta ja seuranta toteutuksen jälkeen, toimenpiteiden tehokkuuden arvioimiseksi.

Pintavesien laadunseuranta ja kalataloudellinen tarkkailu

Pintavesien tarkkailu on säännöllistä ja ajantasaista vain velvoitetarkkailualueilla. Pistekuormittajien veloitteet olisi laadittava kansallisesti yhdenmukaisiksi ja tarkkailua suoritettava myös valvontaviranomaisen taholta luotettavuuden varmistamiseksi. Pintavesien laaduntarkkailuun on

sisällytettävä myös lääke- ja hormonaaliset sekä muut haitallisesti eliöstöön vaikuttavat aineet. Näiden aineiden käyttö ja määrä haitanaiheuttajille tulisi sisällyttää korvausperusteeksi vesialueen omistajille.

Kalataloudellista tarkkailua ei suoriteta riittävästi vedenlaadun ja hoitotarpeen määrittämiseksi. Järvialueiden perustutkimus ja -seuranta on lopetettu luonnonvarakeskukselta rahoitusleikkauksilla. Jotta vesialueen tilaa voidaan luotettavasti seurata ja ilmastomuutoksen haittavaikutuksiin riittävästi varautua, tulisi perustutkimuksen rahoitus käynnistää uudelleen vesienhoitosuunnitelman tavoitteiden toteuttamiseksi.

Saimaan lohikalat ja vaellusesteet

Vuoksen vesienhoitosuunnitelmaan tulisi merkitä kaikki vaellusesteet ja säännöstelykohteet, jotka vaikuttavat Vuoksen järviolhi- ja -taimenkantaan sekä virtakutuisiin harjukseen ja siikaan.

Voimalaitosten haittavaikutukset ja korvausperusteet kalataloudelle tulisi määrittää uudelleen. (Varkauden Ämmän- ja Kämärinkoski).

Virtapaikkojen elinympäristökunnostuksia tulee jatkaa ja kohteiden seurannan rahoitus varmistettava seuraavalle ohjelmakaudelle molempien Maa- ja metsätalous- ja ympäristöministeriön rahoituslähteistä.

Vieraslajit

Laivojen painovesien mukana saapuneet vieraslajit ovat merkittävä uhka Haukivedelle. Painovedentyhjennys vesialtaaseen on käsiteltävä öljyn kaltaisena ympäristöririkoksena, mikäli lastin purku on toteutettu tahallisesti. Haukivedellä on useita havaintoja sammaleläimestä ja villasaksiravusta jo useana vuotena.

Täplärapu on levittäytynyt koko Haukiveden päältäaseen ja jokirapukanta heikkenee edelleen. Haukiveden kalatalousalueella ja osakaskunnilla ei ole resursseja ja keinoja täpläravun hävittämiseen. Vesienhoitosuunnitelmaan tulisi mainita kansallinen rapustrategia.

Haitta-aineet

Pohjasedimenttien laaduntarkkailua ja haittavaikutuksia eliöstölle on seurattava myös tulevilla ohjelmakaudella. Tarkkailussa ja raportoinnissa on huomioitava myös hajoamistuotteiden haittavaikutukset eliöstölle. (Varkauden alapuolinen vesistö TBT).

Pohjaeliöstön seuranta tulisi laajentaa koko vesistöön osana veden- ja pohjasedimentin laadunseuranta.

Muovipäästöjen ennaltaehkäisyyn ja seurantaan ei käytetä riittäviä resursseja. Muovin hajoamistuotteet on todettu kertyvän vesieliöstöön ja aiheuttavan haittaa niiden kehitykselle. **Ympäristövelvoitteet** ja seuranta tulisi määrätä toiminnanharjoittajille kaikkien haitta-aineiden osalta. (Varkauden Stora Enso oyj:n muovisilppupäästöt Haukiveteen ovat edelleen korvaamatta vesialueenomistajille).

Vesistön haitta-aineisiin ja niiden seurantaan tulisi sisällyttää kaikki teollisuudessa ja yhdyskuntien jätevesissä esiintyvät toksiset aineet eliöstölle myös lääke- ja hormonaaliset aineet.

Kaivosteollisuuden haittavaikutukset ovat merkittävä uhka vesistöille. Talvivaaran kaivoksen ympäristöhaitat levisivät laajalle, joka osoitti valvontaviranomaisen rakentamis- ja toiminnantarkastuksissa puutteet. Toiminnanharjoittajien vastuu ja takuurahoitus ympäristöonnettomuuksissa ja tuotannon häiriötilanteissa on liian vähäinen. Kaivos-, ympäristö- ja vesilain uudistustarve ja takuurahoituksen päivitys.

Maatalous

Maatalouden ympäristöinvestoinnit näkyvät viiveellä vesistöissä. Pintavesien laaduntarkkailua suoritetaan harvoin maatalojen läheisyydessä ja kuormitusmalli ei huomioi tehtyjä ympäristöinvestointeja.

Maatalouden kuormitus on vähentynyt merkittävästi jo tehdyillä toimenpiteillä ja viljelijät ovat pääsääntöisesti sitoutuneet ympäristöä säästäviin toimenpiteisiin.

Maatalouden ympäristötukijärjestelmää tulisi kehittää kannustavaksi ja vesienhoidon rahoitusta ja neuvontaa tulisi ohjata suoraan kohteisiin, jossa vesistönpilaantumista havaitaan. Maatalojen ympäristöinvestointien hakuprosessia on merkittävästi kevennettävä, rahoitusta korotettava ja sitouttaa maatilat pitkään sopimuskauteen indeksikorko huomioiden.

Peltojen ojitussuunnitelmat ja rahoitus olisi laadittava sidosryhmien kanssa vesienhoitosuunnitelmien tavoitteiden toteuttamiseksi. (Alueellinen pelto-ohjelma).

Järvienkunnostus

Vesienhoitosuunnitelman toteutus edellyttäisi kuormittajille kunnostussuunnitelman laadintaa kuormitetulle alueelle. Velvoitekorvaukset ovat riittämättömiä tehokkaiisiin vesienhoitotoimenpiteisiin ja varojen kohdentaminen kalojen istutuksiin ei kompensoi vedenlaadulle aiheutuneita haittoja. Lähtökohtaisesti haitta-aineiden päätyessä vesistöön, kuormittajien vastuu haittavaikutuksista loppuu ja hoitotoimenpiteet jäävät vesialueenomistajille. Vesilain uudistustarve.

Kunnostustoimenpiteiden vaikutukset ovat lyhytaikaisia mikäli kuormitusta ei vähennetä. Rahoitusta tulee ohjata sellaisiin kohteisiin, jossa myös haitanaiheuttajat sitoutuvat vesienhoitosuunnitelmaan ja toteutukseen.

Vesienkunnostaminen ja seurantatieto on pirstaloitunut usealle eri taholle. Yhteistyö eri sidosryhmien kesken ei ole hyvin organisoitu. Digitaalinen aineisto on hajallaan tai aineistoa ei haeta päätöksenteon tueksi. Sen vuoksi resursseja tuhlaataan, toimenpidesuunnitelmat jäävät paperille tai ovat lyhytkestoisia. Vuoksen vesienhoitotyöryhmän sidosryhmän laajentaminen tuo tehokkuutta neuvontaan ja mahdollisesti uutta tietoa ja innovaatioita tavoitteiden toteuttamiseksi.

Vesienhoitosuunnitelman tavoitteiden saavuttamiseksi toivomme yhteistyön tiivistyvän eri sidosryhmien kanssa myös tulevilla ohjelmakaudella. Kiitokset!

Rantasalmella 16.5.2021

Haukiveden kalatalousalue